

РЕЗУЛЬТАТИ моніторингу стану соціально-економічного розвитку областей та міста Києва за 2016 рік

I. Загальні результати моніторингу

За результатами оцінки за 2016 рік визначено 3 групи регіонів:

I група – регіони, які посідають 1-5 місця:

м. Київ, Харківська, Київська, Вінницька, Чернівецька області.

II група – 15 регіонів, що посіли з 6 по 20 місця:

Рівненська, Черкаська, Хмельницька, Волинська, Дніпропетровська, Житомирська, Івано-Франківська, Львівська, Запорізька, Одеська, Закарпатська, Полтавська, Кіровоградська, Миколаївська та Тернопільська області.

III група – регіони, які за інтегральними розрахунками посіли п'ять останніх (21-25) місць: Херсонська, Чернігівська, Сумська, Донецька* та Луганська* області.

** для розрахунку рейтингової оцінки для Донецької та Луганської областей використано наявні дані, що розраховуються лише по підконтрольній Україні території.*

II. Результати моніторингу за напрямками

Напрямок **«ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ГРУНТОВАНІСТЬ»** включає 3 показники, які комплексно характеризують рівень життя населення та стан розвитку регіональної економіки.

Одним з основних індикаторів стану економіки регіону є показник валового регіонального продукту, який допомагає охопити всі особливості регіональної структури виробництва, а рівень валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу населення дає можливість виділити найбільш продуктивні регіони України.

За підсумками 2015 року усі регіони, окрім Донецької та Луганської областей, продемонстрували зростання **валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу населення** у порівнянні з показниками 2014 року, і в середньому по Україні цей показник склав 46413 гривень (у 2014 році – 36904 гривень)

Традиційним лідером (1 місце) серед інших регіонів за цим показником є місто Київ (155904 гривень). Вищим за середньоукраїнський показник валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу населення зафіксовано у таких промислово розвинутих регіонах, як Полтавська (66390 гривень), Дніпропетровська (65897 гривень), Київська (60109 гривень) та Запорізька (50609 гривень) області.

Стабільне підвищення доходів населення є першорядним підґрунтям економічного зростання економіки регіонів та держави в цілому. Доходи населення характеризують динаміку окремих блоків економічної системи й відображають стан справ у сфері кінцевого споживання, що дозволяє оцінювати реальний рівень вирішення завдань з підвищення добробуту населення.

Регіонами з вищим за середньоукраїнське значенням показника **наявного доходу на одну особу** у 2016 році є м. Київ (91356,6 гривень), Дніпропетровська (43458,3 гривень), Запорізька (42117,8 гривень), Київська (39177,9 гривень), Одеська (37732,0 гривень), Харківська (36587,7 гривень) та Полтавська (36393,3 гривень) області, і основним фактором впливу на розмір доходу населення є галузева структура економіки зазначених регіонів.

Серед інших регіонів, зменшення наявного доходу на одну особу зафіксовано лише у Донецькій (з 20595,4 гривень у 2015 році до 19434,3 гривень у 2016 році) та Луганській областях (з 14882,5 гривень до 11919,7 гривень), і за цим показником зазначені області займають останні місця серед регіонів.

Упродовж 2016 року **коефіцієнт вибуття сільського населення** (у розрахунку на 10 тис. осіб наявного сільського населення) порівняно з показниками 2015 року в цілому по країні мав тенденцію до зменшення: з 123,9 до 58,9.

Найвище значення цього показника зафіксовано у Сумській (138,1), Житомирській (94,8) та Полтавській (92,8) областях, а відповідно найнижче у Закарпатській (21,3), Чернівецькій (26,5) та Запорізькій (34,8).

Протягом звітної періоду зазначений показник знизився у всіх областях, особливо у Хмельницькій (з 159,8 до 45,4) та Вінницькій (з 143,8 до 42,2).

Напрямок **«ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ»** включає 7 показників, які характеризують стан розвитку реального сектору економіки (промисловість, сільське господарство, будівництво) та рівень цін на споживчому ринку (індекс цін).

За підсумками 2016 року 18 регіонів забезпечили збільшення **обсягу виробництва промислової продукції**, що зумовило зростання цього показника загалом по Україні на 2,8% (у 2015 році – скорочення на 13,0%).

За звітний період виробництво промислової продукції суттєво збільшилося в Луганській (на 39,0 %, 1 місце), Кіровоградській (на 20,3%, 2 місце), Миколаївській (на 10,5 %, 3 місце), Тернопільській (10,3%, 4 місце) та Одеській (на 9,2%, 5 місце) областях.

Позитивний показник динаміки розвитку промисловості по Україні у 2016 році в цілому обумовлений, в першу чергу, динамічним нарощуванням виробництва споживчих товарів короткострокового використання (зростання на 4,4%) внаслідок розширення внутрішнього попиту, а також інвестиційних товарів (за основними промисловими групами обсяг виробництва інвестиційних товарів за 2016 рік збільшився на 1,7%), що підтримувалося високою активністю у сфері будівництва.

Скорочення виробництва промислової продукції у звітному періоді спостерігалось лише у 7 регіонах (у 2015 році – у 22 регіонах): Сумській (на 8,8%, 25 місце), Івано-Франківській (на 4,5%, 24 місце), Чернівецькій та Запорізькій (на 3,1%, 22-23 місця), Рівненській (на 1,9%, 21 місце), Дніпропетровській та Львівській (на 0,7%, 19-20 місця) областях.

За підсумками 2016 року було зафіксовано зростання **обсягу реалізованої промислової продукції у розрахунку на одну особу населення** у всіх регіонах, і середньому по країні цей показник становив 41410,6 гривень.

Вище за середнє значення по країні цей показник мав місце у таких регіонах, як Дніпропетровська (100031,7 гривень), Полтавська (87905,3 гривень), Запорізька (82019,5 гривень), Донецька (48873,1 гривень) області та в м. Києві (50883,0 гривень).

У 2016 році спостерігалось загальне зростання **обсягу виробництва сільськогосподарської продукції** по Україні на 6,1% проти скорочення у 2015 році на 4,8%. Відповідна динаміка мала місце у галузі рослинництва (зростання на 9,7%), тоді як у галузі тваринництва зафіксовано скорочення на 2,6%.

За звітний період обсяги виробництва сільськогосподарської продукції збільшилися в усіх регіонах, окрім Закарпатської (скорочення на 4,1%, 24 місце), та Запорізької (на 1,6%, 23 місце) областей.

Найбільше зростання обсягу виробництва сільськогосподарської продукції було зафіксовано у Луганській (на 18,7%, 1 місце), Вінницькій (на 17,5%, 2 місце), Житомирській (на 15,7%, 3 місце), Одеській (на 11,4%, 4 місце) та Київській (на 10,0%, 5 місце) областях.

Обсяг виробництва продукції сільського господарства у розрахунку на 100 гектарів сільськогосподарських угідь у 2016 році, у порівняння з показниками попереднього року, в цілому по країні збільшився на 5,9% і склав 713,9 тис. гривень.

Відповідна тенденція щодо збільшення обсягу виробництва продукції сільського господарства у розрахунку на 100 гектарів сільськогосподарських угідь мала місце у 22 регіонах, і лише у Закарпатській та Запорізькій областях зафіксовано скорочення обсягу виробництва продукції.

Традиційними лідерами за обсягом виробництва продукції сільського господарства (у розрахунку на 100 гектарів сільськогосподарських угідь) є Вінницька (1153,0 тис. гривень, 1 місце), Івано-Франківська (1140,5 тис. гривень, 2 місце) та Черкаська (1122,8 тис. гривень, 2 місце) області.

За підсумками 2016 року у 12 регіонах вдалося подолати негативну тенденцію попередніх років щодо скорочення **обсягу виробництва будівельної продукції**, і в цілому по Україні приріст склав 17,4% (у 2015 році – зменшення на 12,3 %, у 2014 році – на 20,4%).

В розрізі регіонів найкращі показники зростання обсягу будівельної продукції зафіксовано у Вінницькій (на 43,2%, 1 місце), Житомирській (на 39,0%, 2 місце), Одеській (на 33,8%, 3 місце), Київській (на 33,0%, 4 місце) та Харківській (на 31,1%, 5 місце) областях.

Водночас, за звітний період у 4 регіонах зафіксовано негативну динаміку щодо виробництва будівельної продукції, а саме: у Рівненській (скорочення на 16,3%, 25 місце), Полтавській (на 8,5%, 24 місце), Запорізькій (на 1,2%, 23 місце), та Чернівецькій (на 0,5%, 22 місце) областях.

Довідково: за інформацією Рівненської облдержадміністрації погіршення динаміки у будівництві спричинене скороченням порівняно з січнем-груднем 2015 року більше ніж у 30 разів обсягу робіт, виконаних представництвом «ТодініКонструкціоніДженералі» (підприємство спеціалізується на будівництві автодоріг).

Ситуація на споживчому ринку характеризувалася **зростанням цін**, яке варіювало від +10,0% у Вінницькій до +14,2% у Сумській областях, і в середньому по Україні становило +12,4%.

В цілому у грудні 2016 року по відношенню до грудня 2015 року у регіонах серед товарів і послуг зросли ціни на:

житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива: від +36,3% у Закарпатській області до +54,0% у м. Київ (по Україні ціни зросли на 47,2%);

алкогольні напої, тютюнові вироби: від +18,4% у м. Київ до +26,5% у Чернігівській області (по Україні – на 22,5%);

освіту: від +4,2% у Київській до +23,4% у Луганській областях (по Україні – на 13,7%);

транспорт: від +8,5% у Полтавській до +15,6% в Одеській областях (по Україні – на 11,4%);

ресторани та готелі: від +4,3% у Київській до +17,2% у Херсонській областях (по Україні – на 11,0%);

охорону здоров'я: від +1,8% у Вінницькій до +12,7% у Чернігівській областях (по Україні – на 7,8%);

одяг і взуття: від +0,4% у Херсонській до +16,4% у Закарпатській областях (по Україні – на 5,5%). Зниження цін відбулося у Вінницькій області (на 13,4%), Запорізькій (на 0,6%) областях та м. Київ (на 1,0%);

відпочинок і культуру: від +0,1% у Полтавській до +9,2% в Івано-Франківській областях (по Україні – на 4,5%). Зниження цін у сфері відпочинку і культури відбулося у Київській (на 4,1%), Чернігівській (на 1,5%), Вінницькій (на 0,8%) областях. У Волинській області ціни залишилися на рівні грудня 2015 року;

предмети домашнього вжитку, побутову техніку та поточне утримання житла: від +0,5% у Черкаській до +9,0% у Львівській областях (по Україні – на 4,2%). Зниження цін відбулося у Вінницькій області (на 4,2%). У Київській області ціни залишилися на рівні грудня 2015 року;

зв'язок: від +2,2% у Кіровоградській області до +7,3% у м. Київ (по Україні – на 4,0%);

продукти харчування та безалкогольні напої: від +0,2% у Донецькій до +6,4% у Херсонській областях (по Україні – на 3,3%).

Напрямок **«ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА СПІВПРАЦЬ»** включає 6 показників, які характеризують ситуацію із залученням в економіку регіонів інвестиційних ресурсів, розвиток інновацій та стан зовнішньої торгівлі товарами (експорт).

У 2016 році відновлено позитивну тенденцію щодо залучення інвестиційних ресурсів.

Активізація інвестиційної діяльності у 2016 році в умовах посилення позитивних тенденцій у фінансовій сфері виробників продукції більшості видів економічної діяльності, розширення державної підтримки на тлі збереження макрофінансової стабільності, пожвавлення виробничої діяльності, продовження процесів реформування економіки забезпечили формування прискореної динаміки капітальних інвестицій за підсумком 2016 року. В той же час розвиток інвестиційної сфери обмежувало повільне відновлення сектору кредитування.

За підсумками січня-грудня 2016 року підприємствами та організаціями країни за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 326,2 млрд. грн. **капітальних інвестицій**, що у порівняних цінах на 18,0% більше від обсягу капітальних інвестицій за січень-грудень 2015 року (у 2015 році зафіксовано зменшення на 1,7%).

Збільшення обсягів капітальних інвестицій спостерігалось у 20 регіонах, регіонах (у січні-грудні 2015 року – у 18 регіонах): від +2,5% у Вінницькій до 1,6 раз в Одеській областях.

Крім Одеської області значне зростання капітальних інвестицій у січні-грудні 2016 року спостерігалось також у Миколаївській – на 47,6%, Кіровоградській – на 47,0%, Луганській – на 46,4%, Донецькій – на 45,1%, Харківській – на 35,9%, Херсонській – на 35,8%, Сумській – на 35,4% та Черкаській – на 35,0% областях.

Довідково: за інформацією Одеської облдержадміністрації головним джерелом фінансування капітальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств та організацій, які становили 70,9% усіх коштів. Частка залучених та запозичених коштів, зокрема кредитів банків і коштів іноземних інвесторів, становила 6,1%. За рахунок державного та місцевого бюджетів освоєно 14,1% усіх вкладень. Частка коштів населення на будівництво житла становила 8,7%. Найбільші обсяги капітальних інвестицій освоєно в галузях: транспорт, складське господарство, поштова, кур'єрська діяльність – 3281,5 млн. грн. (21,9%); промисловість – 2614,6 млн. грн. (17,4%); сільське, лісове та рибне господарство – 2393,8 млн. грн. (16,0%); будівництво – 2060,1 млн. грн. (13,7%); державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 1598,7 млн. грн. (10,7%); оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів – 877,4 млн. грн. (5,9%); операції з нерухомим майном - 778,1 млн. грн. (5,2%). Найвагомішу частку капітальних інвестицій за видами активів у 2016 році спрямовано в матеріальні активи – 14684,9 млн. грн. (98,0% загального обсягу), у тому числі у машини, обладнання та інвентар – 38,3% усіх інвестицій, нежитлові будівлі – 20,5%, інженерні споруди – 15,6%.

Негативна динаміка спостерігалася у 5 регіонах (у січні-грудні 2015 року – у 7 регіонах): у Івано-Франківській (на 34,7%), Чернівецькій (на 14,1%), Рівненській (на 8,8%), Закарпатській (на 6,1%) та Волинській (на 2,5%) областях.

За інформацією Івано-Франківської облдержадміністрації спад капітальних інвестицій за підсумками року відбувся у галузях будівництва, сільського господарства, оптової та роздрібною торгівлі. Значне скорочення обсягу освоєння капітальних інвестицій відбулося у: ТОВ «Аграрна приватна перспектива», ТОВ «Імперово-Фудс», ТОВ «Спецагропроект», ТОВ «Європа-Транс ЛТД», ТОВ «Даноша», ПП «Гаразд України Буд», ПП «Вамбуд», ТОВ «Щедроті землі». Обсяг зменшення капітальних інвестицій по цих підприємствах перевищив 3 млрд. гривень. Також зниження загального обсягу капітальних інвестицій області спричинене зменшенням обсягу вкладень у будівництво житлових будівель.

Обсяг капітальних інвестицій на одну особу в середньому по Україні становив 7467,9 гривень. При цьому, територіальна диспропорція щодо обсягів капітальних інвестицій на одну особу зменшилася проти 2015 року (34,8 раза) і склала 26,1 раза (максимальне значення у 2016 році спостерігалось у м. Києві – 32922,5 грн., мінімальне у Луганській області – 1257,8 гривень).

Станом на 31.12.2016 загальний обсяг **прямих іноземних інвестицій**, залучених в економічний розвиток України з початку інвестування, склав 4405,8 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу) проти 3763,7 млн. дол. США у 2015 році.

Позитивна динаміка спостерігалася в 8 регіонах (у січні-грудні 2015 року – зменшення у 24 регіонах), серед яких найбільше зростання (проти початку минулого року) відбулося у Чернігівській (у 1,6 раза, 1 місце), Кіровоградській (на 12,6%, 2 місце), Миколаївській (на 7,0%, 4 місце), Харківській (на 5,0%, 5 місце) областях та м. Києві (на 11,3%, 3 місце).

За звітний період прямі іноземні інвестиції суттєво зменшилися у Луганській (на 14,6%, 25 місце), Дніпропетровській (на 13,2%, 24 місце), Рівненській (на 8,7%, 23 місце), Донецькій (на 6,6%, 22 місце) та Київській (на 5,7%, 21 місце) областях.

Станом на 31 грудня 2016 року на одну особу в середньому по Україні припадало 886,0 дол. США прямих іноземних інвестицій. Територіальні диспропорції за цим показником збільшилися проти початку року і склали 162,9 раза (максимальне значення спостерігалось у м. Києві – 7468,8 дол. США, мінімальне – у Тернопільській області – 45,8 дол. США).

За підсумками 2015 року **частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції** у порівнянні з відповідними показниками 2014 року скоротилася у 19 регіонах, і в цілому по Україні з 2,5% до 1,4%.

Найнижчий показник питомої ваги інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції спостерігався у Миколаївській (0,3%, проти 1,5% у 2014 році), Рівненській (0,4%, проти 0,8 % у 2014 році), Дніпропетровській (0,4%, проти 0,7 % у 2014 році), Чернігівській (0,5%, проти 1,0% у 2014 році) областях та м. Києві (0,4%, проти 2,0 % у 2014 році).

Зростання частки реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції за підсумками 2015 року мало місце у Донецькій

(2,6%, проти 1,7% у 2014 році), Житомирській (1,8%, проти 1,4% у 2014 році), Запорізькій (2,7%, проти 1,7% у 2014 році), Луганській (1,8%, проти 0,2% у 2014 році), Тернопільській (2,8%, проти 1,7% у 2014 році) та Чернівецькій (2,4%, проти 2,0% у 2014 році) областях.

Не зважаючи на поступове уповільнення темпів зменшення експортних операцій по відношенню до 2015 року, динаміка експорту товарів за підсумками 2016 року залишилася негативною. Так, **експорт товарів скоротився** в цілому по Україні на 4,6% (у 2015 році зменшення склало 29,3%).

Серед регіонів негативна динаміка експорту за підсумками 2016 року спостерігалася у 14 регіонах (у 2015 році – в усіх регіонах крім Вінницької області). Найбільше скорочення товарних експортних операцій відбулося в Чернігівській (на 22,6%), Харківській (на 22,2%), Запорізькій (на 21,9%) та Хмельницькій (на 21,7%) областях.

За обсягом експорту товарів на душу населення лідируючі позиції традиційно займають м. Київ (2934,7 дол. США, 1 місце), Дніпропетровська (1807,1 дол. США, 2 місце), Миколаївська (1442,4 дол. США, 3 місце), Запорізька (1311,1 дол. США, 4 місце) та Полтавська (1001,5 дол. США, 5 місце) області.

Територіальна диспропорція щодо обсягів експорту товарів на одну особу складає 25,2 рази (максимальне значення у м. Києві – 2934,7 дол. США, а мінімальне у Чернівецькій області – 116,3 дол. США).

Напрямок **«ФІНАНСОВА САМОДОСТАТНІСТЬ»** включає 4 показники, які характеризують динаміку росту доходів місцевих бюджетів, обсяг капітальних видатків на одну особу населення та стан погашення податкового боргу.

Розпочата два роки тому бюджетна децентралізація значно покращила фінансову спроможність місцевих бюджетів.

У 2016 році **доходи місцевих бюджетів** (без трансфертів) зросли по відношенню до відповідних показників 2015 року в усіх регіонах, в межах від 38,5% у Дніпропетровській області до 60,5% в Чернівецькій області, і в середньому по Україні показник приросту склав 50,7% (у 2015 році – 43,9%).

Окрім Чернівецької області, доходна частина місцевих бюджетів значно зросла у Львівській (на 59,3%, 2 місце), Одеській (на 58,6%, 3 місце), Запорізькій (на 58,5%, 4 місце) та Донецькій (на 54,3%, 5 місце) областях.

Найбільший обсяг **доходів місцевих бюджетів** у розрахунку на одну особу населення регіону за 2016 рік зафіксовано у м. Києві (9,1 тис. грн, 1 місце), Дніпропетровській (5,2 тис. грн., 2 місце), Київській (4,8 тис. грн., 3 місце), Запорізькій (4,6 тис. грн., 4 місце) та Полтавській (4,4 тис. грн., 5 місце) областях, а найменший – у Тернопільській (2,2 тис. грн., 25 місце), Закарпатській (2,3 тис. грн., 24 місце), Рівненській (2,4 тис. грн., 23 місце), Іван-Франківській та Чернівецькій (2,5 тис. грн., 21-22 місця) областях.

Отриманий у 2016 році місцевими бюджетами додатковий фінансовий ресурс дозволив збільшити в усіх регіонах **обсяг капітальних видатків**, і в середньому по

Україні у розрахунку на одну особу цей показник зріс в 1,6 раза (з 0,7 тис. гривень до 1,1 тис. гривень).

За підсумками минулого року найбільший обсяг капітальних видатків з місцевих бюджетів, що припадає на одного мешканця регіону, зафіксовано у м. Києві (3,2 тис. гривень, 1 місце), Дніпропетровській (1,6 тис. гривень, 2 місце), Харківській (1,4 тис. гривень, 3 місце), Полтавській та Одеській (1,3 тис. гривень, 4-5 місця) областях, а найменший – у Луганській (0,3 тис. гривень, 25 місце), Тернопільській, Чернігівській, Херсонській (0,5 тис. гривень, 22-24 місця) областях.

Водночас, спостерігається подальше зростання податкового боргу за грошовими зобов'язаннями платників податків у всіх регіонах, крім Харківської області (скорочення на 7,2%).

Так, якщо у 2015 році зростання боргу мало місце у 21 регіоні, і в цілому по Україні становило 34,4%, то за підсумками 2016 року загальний обсяг податкового боргу зріс у 24 регіонах, в межах від 4,3% у Луганській області до 3,2 раза у Тернопільській області, і в цілому по Україні на 38,3%.

Напрямок **«РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА»** включає 4 показника, які характеризують стан розвитку підприємництва в регіонах у 2015 році.

Активізація підприємництва та зростання масштабів і ефективності функціонування підприємницького сектору є одним з головних чинників позитивних структурних змін та модернізації регіональних економік, становлення нових ресурсів економічного пожвавлення, підвищення якості життя населення.

Вагомим показником аналізу економічного стану підприємництва в регіоні є показники **кількості малих та середніх підприємств на 10 тис. осіб населення**.

Спад економічної активності у 2015 році мав негативний вплив на розвиток середнього підприємництва в Україні (кількість підприємств скоротилася до 3,6 одиниць на 10 тис. осіб наявного населення проти 3,9 одиниць у 2014 році).

В регіональному розрізі найкращі показники кількості середніх підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, що перевищували середньоукраїнський рівень, зафіксовано у місті Києві (11,5 одиниць), Київській (5,6), Харківській (4,1), Дніпропетровській і Полтавській (3,9) та Черкаській (3,8) областях.

Разом з тим, у структурі суб'єктів господарювання за підсумками 2015 року збільшилася питома вага суб'єктів малого підприємництва (в середньому по Україні – до 457,1 одиниць на 10 тис. осіб наявного населення проти 445,3 одиниці у 2014 році). В регіональному розрізі цей показник коливався в межах від 95,2 одиниць у Луганській області до 816,5 одиниць у м. Києві.

Крім міста Києва в регіональному розрізі найкращі показники суб'єктів малого підприємництва на 10 тис. осіб наявного населення мали місце у Харківській (624,7 одиниць, 2 місце), Київській (563,8 од., 3 місце), Одеській (551,5 од., 4 місце) та Запорізькій (532,9 од., 5 місце) областях. Це обумовлено специфікою місця розташування регіонів, особливостями економічного розвитку, великою кількістю підприємств, що займаються посередництвом і торговельною діяльністю.

Структурні зміни інфраструктури підприємництва на регіональному рівні не мали негативного впливу на результативність роботи підприємств малого і середнього бізнесу.

За підсумками 2015 року мало місце зростання, у порівнянні з показниками попереднього року, **частки обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів малого та середнього підприємництва** у загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг):

обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів середнього підприємництва зріс у 14 регіонах, і в середньому по Україні до 39,3% (38,9% у 2014 році);

обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів малого підприємництва зріс у 20 регіонах, і в середньому по Україні до 23,7% (22,0% у 2014 році).

Напрямок «**ЕФЕКТИВНІСТЬ РИНКУ ПРАЦІ**» включає 6 показників, які комплексно характеризують ситуацію щодо безробіття та зайнятості населення, динаміку росту реальної заробітної плати та стан погашення заборгованості з її виплати, а також рівень продуктивності праці.

Продуктивність праці, як найважливіший показник конкурентоспроможності економіки, є індикатором ефективного управління людськими ресурсами та результативності реалізації заходів щодо підвищення рентабельності, технічного та організаційного реформування виробництва у пріоритетних галузях.

За підсумками 2015 року найвищі показники продуктивності праці зафіксовано у Донецькій (142,0%, 1 місце), Луганській (136,7%, 2 місце), Житомирській і Херсонській (99,7%, 3-4 місця) та Сумській (98,9%, 5 місце) областях.

У порівнянні з показниками попереднього року зниження показника продуктивності праці мало місце у 23 регіонах, зокрема суттєве зменшення було зафіксовано у: Тернопільській (на 19 в. п., з 115,% до 96%), Кіровоградській (на 18,9 в. п., з 111,6% до 92,7%), Хмельницькій (на 16,4 в. п., з 112,5% до 96,1%), Вінницькій (на 16,2 в. п., з 111,4% до 95,2%) та Рівненській (на 15,5% в. п., з 106,7% до 91,2 %).

Дещо погіршилася ситуація на ринку праці. Так, за підсумками 2016 року середній **рівень безробіття** населення у віці 15-70 років (за методологією МОП) по Україні склав 9,3%, що на 0,2 в. п. вище, ніж у попередньому році.

Позитивні тенденції щодо зменшення рівня безробіття (у порівнянні з відповідними показниками 2015 року) мали місце у 8 регіонах, зокрема у: Хмельницькій і Сумській (зменшення на 0,8 в. п.), Харківській (на 0,7 в. п.), Чернівецькій (на 0,6 в. п.) та Львівській (на 0,5 в. п.) областях.

Найнижчий рівень безробіття зафіксовано у Харківській (6,4%, 1 місце), Київській і Одеській (6,8%, 3-4 місця), Львівській (7,7%, 5 місце) областях та м. Києві (6,7%, 2 місце), а найвищий – у Луганській (16,0%, 25 місце), Донецькій

(14,1%, 24 місце), Полтавській (12,6%, 23 місце) та Кіровоградській (12,4%, 22 місце) областях.

Підвищення рівня безробіття населення у віці 15-70 років (за методологією МОП) супроводжувалося зниженням **рівня зайнятості** такого населення, і за підсумками 2016 року цей показник в середньому по країні склав 56,3% (у 2015 році – 56,7%).

Найвищий рівень зайнятості зафіксовано у м. Києві (62,3%, 1 місце), Харківській (59,7%, 2 місце), Дніпропетровській (59,1%, 3 місце), Київській (57,8%, 4 місце) та Миколаївській (57,8%, 5 місце) областях, а найнижчий у Донецькій (50,0%), Волинській (51,0%), Тернопільській (52,0%), Кіровоградській (52,9%) та Полтавській (53,3%) областях.

У 2015 році спостерігається зростання показника **співвідношення між чисельністю прийнятих на підприємства, в установи та організації та чисельністю вибулих**.

За підсумками звітного періоду цей показник в середньому по країні склав 89,5% (проти 79,3% у 2015 році), і у регіональному розрізі коливався в межах від 64,4% у Кіровоградській області (25 місце) до 94,6 % у Запорізькій (1 місце).

Окрім Кіровоградській області, найменше значення показника щодо співвідношення між чисельністю прийнятих та чисельністю вибулих зафіксовано у Луганській (73,7%, 24 місце), Тернопільській (86,8%, 23 місце), Миколаївській (87,4%, 21 місце), Закарпатській (87,5%, 20 місце) областях та м. Києві (87,2%, 22 місце).

У 2016 році **реальна заробітна плата** зросла на 9,0% (у 2015 році – скорочення на 20,2%), і покращення ситуації було характерним для усіх регіонів, в межах від 2,3% у Дніпропетровській області до 18,0% у Луганській. Крім Луганської області, значне зростання реальної заробітної плати зафіксовано у Херсонській (на 12,7%, 3 місце), Закарпатській (на 12,6%, 4 місце), Київській (на 12,1%, 5 місце) областях та м. Києві (на 14,3%, 2 місце).

Співвідношення суми заборгованості з виплати заробітної плати до фонду оплати праці за грудень 2016 року було меншим, ніж у грудні 2015 року, і станом на 1 січня 2017 року становило 3,4% (на 1 січня 2016 року – 4,4%).

Зменшення суми заборгованості з виплати заробітної плати по відношенню до фонду оплати праці (у порівнянні з показниками грудня 2015 року) мало місце у 17 регіонах, і найнижче значення цього показника зафіксовано у Хмельницькій (0,2%, 1 місце), Закарпатській та Чернівецькій (0,3%, 2-3 місця), Волинській, Житомирській, Івано-Франківській та Рівненській (0,5%, 4-7 місця) областях.

Основними причинами виникнення заборгованості із заробітної плати у регіонах є: несвоєчасні розрахунки замовників за виконані роботи; недостатність обігових коштів у підприємств; відсутність замовлень; відсутність фінансування за державним замовленням; неможливість оперативного вирішення питань реструктуризації підприємств, оптимізації фондів підприємств у зв'язку із знаходженням у переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають

приватизації, та у переліку підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави; невідшкодування з державного бюджету податку на додану вартість.

Оцінка соціально-економічного розвитку за напрямом **«РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ»** проводилась за 6 показниками, що характеризують ситуацію у сфері житлового будівництва, розвитку транспортної та дорожньої інфраструктури, доступу домогосподарств до Інтернету.

За 2016 рік показник **щільності автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям державного та місцевого значення** у порівнянні з попереднім роком залишився незмінним, і в середньому по країні склав 278,2 кілометрів на тис. кв. кілометрів.

У регіональному розрізі цей показник коливався в межах від 376,2 кілометрів на тис. кв. кілометрів у Львівській області до 174,3 у Херсонській області.

Загалом, **обсяг вантажообороту автомобільного та залізничного транспорту** у минулому році дещо скоротився у порівнянні з відповідними показниками попереднього року, і за підсумками 2016 року в середньому по країні склав 5217,8 тис. тонн-кілометрів на 1000 осіб населення (у 2015 році 5241,7 тис. тонн-кілометрів на 1000 осіб населення).

Негативна тенденція щодо скорочення обсягу вантажообороту спостерігалася у 13 областях України. Зокрема показники знизились по Кіровоградській (до 21329,3 тонн на ткм проти 23178,1 тонн на ткм), Миколаївській (до 10975,6 тонн на ткм проти 12580,2 тонн на ткм), Сумській областях (до 2174,1 тонн на ткм проти 3177,2 тонн на ткм). В той же час спостерігається зростання показників по південно-східних областях: Дніпропетровській (до 8545,0 тонн на ткм проти 7764,1 тонн на ткм), Запорізькій (до 5176,1 тонн на ткм проти 4474,9 тонн на ткм), Донецькій (до 2750,5 тонн на ткм проти 2268,6 тонн на ткм) та Черкаській (до 5104,0 тонн на ткм проти 4633,4 тонн на ткм).

Аналіз стану **підключення домогосподарств до мережі Інтернет** свідчить, що цей показник суттєво варіюється у регіональному розрізі.

Серед міських домогосподарств найбільша кількість із домашнім підключенням до мережі Інтернет спостерігається у Києві (79,8% до загальної кількості таких домогосподарств, 1 місце), Хмельницькій (76,6%, 2 місце), Тернопільській (76,0%, 3 місце), Чернівецькій (74,5%, 4 місце) та Закарпатській (72,3%, 5 місце) областях, а відповідно найменша – у Рівненській (48,2%, 25 місце), Донецькій (49,1%, 24 місце) та Луганській (50,2%, 23 місце) областях.

Лідируючі позиції щодо підключених до мережі Інтернет домогосподарств, які розташовані у сільській місцевості, за звітний період зайняли відповідно Закарпатська (50,7%, 1 місце), Івано-Франківська (40,1%, 2 місце), Донецька (34,5%, 3 місце), Тернопільська (33,5%, 4 місце) та Миколаївська (33,3%, 5 місце) області.

Загалом по країні частка міських домогосподарств, які мають доступ до Інтернету вдома, у 2016 році зросла до 62,1% (у 2015 році – 61,3%), а сільських домогосподарств – до 27,2% (22,2% у 2015 році).

За підсумками 2016 року, порівняно з 2015 роком, спостерігалось скорочення на 15,2 % **обсягу прийнятого в експлуатацію житла** (у 2015 році – зростання на 13,4%).

Скорочення обсягу будівництва житла спостерігалось у 20 регіонах, з них суттєво зменшився показник у Луганській (на 68,2%, 25 місце), Кіровоградській (на 54,2%, 24 місце), Тернопільській (на 51,1%, 23 місце), Полтавській (на 48,6%, 22 місце) та Чернігівській (на 44,3 %, 21 місце) областях.

Водночас, позитивна динаміка збільшення обсягу прийнятого в експлуатацію житла мала місце у 5 регіонах (у 2015 році – у 18 регіонах), а саме: в Донецькій (на 32,6%), Харківській (на 22,4%), Волинській (на 10,6%), Київській (на 10,5%) та Запорізькій (на 6,7%) областях.

Напрямок **«ВІДНОВЛЮВАЛЬНА ЕНЕРГЕТИКА ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ»** включає 7 показників, які комплексно характеризують стан впровадження заходів з енергоефективності, використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива.

Починаючи з 2014 року впровадження заходів, спрямованих на енергозбереження та підвищення енергоефективності, стало одним з пріоритетних питань для забезпечення енергетичної незалежності та національної безпеки нашої країни.

Впродовж 2015 року відбулось зменшення **споживання паливно-енергетичних ресурсів на душу населення** порівняно з 2014 роком в 21 регіоні, окрім Запорізької (збільшення на 5,6%), Черкаської (на 3,7 %), Хмельницької (на 1,9%), Львівської (на 1,3%) областей.

Лідерами за зменшенням показника споживання паливно-енергетичних ресурсів на душу населення стали Луганська (на 72,5%), Донецька (на 25,0%), Київська і Дніпропетровська (на 18,1%), Тернопільська (на 14,4%), Полтавська (на 13,1%) та Харківська (на 11,9%) області. Загалом по Україні показник зменшився на 13,1%.

Протягом 2016 року у більшості регіонів відбулось збільшення **частки обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії (до загального обсягу виробленої теплової енергії в регіоні за звітний період)** до відповідних показників попереднього року

Найбільше зростання частки обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії, до загального обсягу виробленої теплової енергії в регіоні у 2016 році спостерігалось у Волинській – на 35,7 в. п. (з 0,8% до 36,5%), Херсонській – на 16,3 в. п. (з 0,6% до 16,9%) та Миколаївській – на 13,7 в. п. (з 0,4% до 14,1%) областях, і загалом по Україні показник збільшився на 5,6 в. п. (з 4,8% до 10,4%).

Зменшення частки обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії, до загального обсягу виробленої теплової енергії в регіоні у 2016 році порівняно з 2015 роком

відбулось у Донецькій – на 2,1 в. п. (з 2,3% до 0,2%), Харківській – на 0,5 в. п. (з 17,9% до 17,4%) та Запорізькій – на 0,1 в. п. (з 0,6 % до 0,5%) областях.

За звітний період у Закарпатській, Чернівецькій областях та м. Києві даний показник не змінився.

Впровадження енергоефективних заходів, технічна модернізація та переоснащення житлово-комунальної галузі є одним з найголовніших пріоритетів на сьогодні.

За 2016 рік, у порівнянні з попереднім роком, значно зріс **рівень впровадження енергозберігаючих джерел світла у зовнішньому освітленні населених пунктів** (до загальної кількості світлоточок), і складав від 17,7% у Донецькій області до 61,7% у Дніпропетровській, і в середньому по країні – 34,2% (проти 27,4% у 2015 році).

За підсумками звітнього року **частка оснащення багатоквартирних житлових будинків побудинковими приладами обліку теплової енергії** зросла до 67,6% проти 48,1% у 2015 році.

Найвищий показник щодо оснащення багатоквартирних житлових будинків побудинковими приладами обліку теплової енергії спостерігався у м. Києві (92,5%, 1 місце), Дніпропетровській (89,0%, 2 місце), Миколаївській (87,6%, 3 місце), Львівській (83,4%, 4 місце) та Запорізькій (79,1%, 5 місце) областях, а найнижчий: у Тернопільській (9,1%, 24 місце), Луганській (15,4%, 23 місце), Полтавській (34,6%, 22 місце), Донецькій (39,0%, 21 місце).

Загалом зростання, у порівнянні з відповідними минулорічними показниками, частки оснащених будинків до загальної кількості будинків, що потребують оснащення, спостерігалось у всіх регіонах.

Також протягом останніх років було проведено масштабну інформаційно-роз'яснювальну кампанію з популяризації механізмів компенсації частини кредиту на утеплення житлових будинків.

Метою кампанії було інформування мешканців усіх регіонів України про переваги державної програми, а також можливості запровадження місцевими органами державної влади і місцевого самоврядування компенсації відсотків/суми кредитів населенню на впровадження енергоефективних заходів житлових будинків.

За підсумками 2016 року найкращі показники щодо **частки сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в регіонах від загальної потужності котелень регіону** зафіксовано у Волинській (21,7%, 1 місце), Харківській (19,4%, 2 місце), Рівненській (17,0%, 3 місце), Житомирській (16,6%, 4 місце) та Дніпропетровській (15,7%, 5 місце) областях, і в середньому по Україні цей показник становив 9,4% (у 2015 році – 4,1%).

Найнижче значення зазначеного показника спостерігалось у Донецькій (0,3%, 25 місце), Одеській (0,4%, 24 місце) і Луганській (1,8%, 24 місце) областях та в м. Києві (1,5%, 23 місце).

За підсумками 2016 року лідером за показником «**Частка домогосподарств, які уклали кредитні договори в рамках механізмів підтримки заходів з**

енергоефективності в житловому секторі за рахунок коштів державного бюджету (у тому числі із співфінансуванням з місцевих бюджетів), відсотків до загальної кількості домогосподарств регіону» є Сумська область – 2,4%. Всі інші регіони розподілилися на 4 групи: 1,9%-1,0% – 8 регіонів, 0,9%- 0,8% – 7 регіонів, 0,7%-0,4% – 8 регіонів, м. Київ – 0,2% (25 місце).

Окрім Сумської області, вищі за показники більшості інших регіонів щодо домогосподарств, які уклали кредитні договори в рамках механізмів підтримки заходів з енергоефективності, мали також Рівненська (1,9%), Волинська (1,4%), Тернопільська (1,2%), Чернівецька (1,1%) області – регіони, які були перші охоплені інформаційно-роз'яснювальною роботою в рамках плану проведення тематичних семінарів, присвячених механізмам компенсації частини кредиту на утеплення житлових будинків.

Прийняття у попередніх роках нормативно-правових актів, націлених на збільшення частки енергоносіїв, вироблених з відновлюваних джерел енергії, у структурі загального кінцевого енергоспоживання, заміщення та скорочення споживання газу підприємствами теплокомуненерго, бюджетними установами та населенням, сприяло підвищенню рівня енергетичної незалежності України.

Напрямок **«ДОСТУПНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ПОСЛУГ У СФЕРІ ОСВІТИ»** включає 7 показників, які характеризують рівень підключення закладів освіти сільської місцевості до мережі Інтернет, розвиток мережі дошкільних навчальних закладів та закладів позашкільної освіти, забезпеченість підвозу дітей до місць навчання та загальний рівень якості освіти.

Частка загальноосвітніх навчальних закладів денної форми навчання сільської місцевості, що використовують у навчально-виховному процесі комп'ютерну техніку, підключену до Інтернету, на початок 2015/2016 навчального року по Україні становила 81,6%, а на початок 2016/2017 навчального року – 85,7%.

Найвищий показник рівня доступності закладів освіти сільської місцевості до мережі Інтернет (100%) зафіксовано у Харківській та Херсонській областях, а найнижчий (61,2%) – у Львівській.

Регіони України значно відрізняються один від одного за **часткою випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами зовнішнього незалежного оцінювання з української мови та літератури 160 балів і вище**.

У 2016 році рейтинг регіонів за цим показником очолюють м. Київ (58,8%) та Львівська область (54,1%). Ці два регіони суттєво випереджають за даним показником регіони, що посідають 3–5 місця (Тернопільська область – 46,9%, Сумська область – 43,1%, Харківська область – 42,7%,). Найнижчі значення за даним показником у 2016 році отримали Закарпатська (26,5%) та Чернівецька (27,3%) області.

За часткою випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами зовнішнього незалежного оцінювання з **іноземної мови 160 балів і**

вище, також лідирують м. Київ (48,3%) та Львівська область (43,2%). Найгірші результати за цим показником мають Луганська (23,3%), Херсонська (23,8%), Донецька (25,6%) та Кіровоградська (26,9%) області.

Частка дітей сільської місцевості, для яких організовано підвезення до місця навчання і додому, у відсотках до загальної кількості учнів, які того потребують, на початок 2015/2016 навчального року по Україні становила 96,3%, а на початок 2016/2017 навчального року зросла до 97,2%.

Найвищий показник (100%) щодо забезпеченості підвезення дітей сільської місцевості до місця навчання і додому спостерігався у Житомирській, Запорізькій, Кіровоградській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій та Черкаській областях, а найнижчий відповідно у Тернопільській (90,2%) та Закарпатській (90,3%) областях.

Помітний ріст темпів народження, який мав місце протягом 2009-2013 років зумовив зростання потреби у забезпеченні дошкільною освітою, особливо в урбанізованих містах та на заході країни.

За підсумками 2015 року в 24 областях України існував дефіцит місць у дошкільних навчальних закладах, і в середньому по країні показник **чисельності дітей у дошкільних навчальних закладах (у розрахунку на 100 місць)** становив 117 осіб (у 2014 році – 120 осіб).

Найбільше перевантаження зафіксовано у Львівській (144 особи на 100 місць, 25 місце), Волинській (139 осіб, 24 місце), Рівненській (136 осіб, 23 місце), Івано-Франківська (131 особи, 22 місце), Полтавській і Закарпатській (127 осіб, 21-20 місця) областях.

Найкращий показник забезпеченості дошкільною освітою дітей спостерігався у Донецькій – 96 осіб на 100 місць у дошкільних навчальних закладах (у 2014 році – 101 особа на 100 місць) та Херсонській – 101 особа на 100 місць у дошкільних навчальних закладах (у 2014 році – також 101 особа на 100 місць) областях.

За підсумками 2016 року в країні погіршилася ситуація із забезпеченістю дітей позашкільною освітою.

Станом на 1 січня 2017 року **питома вага дітей, охоплених позашкільною освітою (до загальної кількості дітей шкільного віку)** зменшилась у порівнянні з показниками 2015 року у 22 регіонах, і в цілому по країні до 69,1% проти 69,3% станом на 01.01.2016 р.

Найгірші показники забезпеченості дітей позашкільною освітою мали місце у Одеській та Рівненській областях, де більше половини дітей шкільного віку (відповідно 46,0% та 49,4%) не залучено до участі у гуртках, секціях, творчих об'єднаннях учнів тощо.

Напрямок **«ДОСТУПНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ПОСЛУГ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я»** включає 5 показників, які характеризують рівень смертності та народжуваності, загальну тривалість життя, доступність амбулаторного обслуговування у закладах охорони здоров'я та стан впровадження заходів по боротьбі із захворюваністю на активний туберкульоз.

В цілому по Україні за 2016 рік **загальний коефіцієнт смертності населення** України мав тенденцію до скорочення: 2015 р. – 14,9 на 1 тис. осіб наявного населення, 2016 р. – 14,7 відповідно. Нижчий за загальноукраїнський коефіцієнт смертності населення у 2016 році мали 9 регіонів: м. Київ – 10,5, Закарпатська – 12,2, Рівненська і Івано-Франківська – 12,5, Чернівецька і Львівська – 12,7, Волинська – 12,9, Тернопільська і Одеська області – 14,1.

Інші 14 регіонів мають показники, що перевищують загальноукраїнський коефіцієнт смертності населення країни. Найвищі показники смертності у 2016 році зафіксовано у Чернігівській (18,5 на 1 тис. осіб наявного населення), Полтавській (17,1), Сумській (16,9), Кіровоградській (16,8), Черкаській і Дніпропетровській (16,4) областях.

Загальноукраїнський показник **середньої очікуваної тривалості життя при народженні** в Україні у 2015 році становив 71,38 років (2014 рік – 71,37 років).

За показниками очікуваної тривалості життя при народженні регіони України можна розділити на дві групи.

До першої групи з відносно високими показниками тривалості життя належать м. Київ (74,00 років, 1 місце), шість західних регіонів: Тернопільська (73,35 років, 2 місце), Львівська (73,33 років, 3 місце), Івано-Франківська (73,18 років, 4 місце), Чернівецька (72,96 років, 5 місце), Хмельницька (71,77 років, 8 місце) та Волинська (71,51 років, 9 місце) області, а також два регіони центральної частини країни: Черкаська (72,04 років, 6 місце) та Вінницька (72,01 років, 7 місце) області.

Рівень тривалості життя при народженні в цих областях у 2015 році був вищий за загальноукраїнський показник.

Другу групу складають більшість областей сходу та півдня України, в цих областях середня очікувана тривалість життя нижча за загальноукраїнський показник і коливається в межах від 69,61 років у Житомирській (23 місце) до 71,35 у Рівненській (10 місце).

За підсумками 2016 року в цілому по країні мало місце незначне скорочення **кількості живонароджених (на 1 тис. осіб наявного населення)** до 10,2‰ проти 10,7 ‰ у 2015 році, і така тенденція була характерною для усіх регіонів України, за виключенням м. Києва (+0,2 п. п.).

Найвища кількість живонароджених у 2016 році зафіксована у Рівненській області (13,5‰, 1 місце), Закарпатській області (12,7‰, 2 місце), Волинській області і м. Києві (12,5‰, 3-4 місця) областях, а найнижча відповідно у Сумській (8,0‰, 23 місце) та Чернігівській (8,2‰, 22 місце) областях.

У 2015 році загальний показник **планової ємності амбулаторно-поліклінічних закладів на 10 тис. населення**, без урахування показників Донецької та Луганської областей, склав 214,2 відвідувань за зміну.

Загалом за 2015 рік 14 регіонів із 23 забезпечили позитивну тенденцію до зростання планової ємності амбулаторно-поліклінічних закладів.

Найвище значення планового показника відвідувань амбулаторно-поліклінічних закладів у 2015 році зафіксовано у Кіровоградській (298,7 тис. відвідувань, 1 місце), Дніпропетровській (293,9 тис. відвідувань, 2 місце), Житомирській (261,3 тис. відвідувань, 4 місце), Полтавській (258,6 тис. відвідувань, 5 місце) областях та м. Києві (292,3 тис. відвідувань, 3 місце).

Нижчий, у порівнянні з показниками інших регіонів, рівень потужностей мають заклади Волинської (179,4 тис. відвідувань, 23 місце), Чернівецької (192,2 тис. відвідувань, 22 місце) та Івано-франківської (197,1 тис. відвідувань, 21 місце) областей.

У 2015 році середня **кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом активного туберкульозу** (на 100 тис. населення) в цілому по країні становила 56,0 осіб (без урахування показників Донецької та Луганської областей).

Найвищий показник захворюваності на всі форми активного туберкульозу зареєстровано у південно-східних регіонах країни, де розташовані потужні ПТЗ пенітенціарної системи: Одеська область – 102,7 осіб на 100 тис. населення, Херсонська – 82,3 осіб, Дніпропетровська – 78,7 осіб, Кіровоградська – 77,0 осіб.

У 8 регіонах країни спостерігається зростання вищезазначеного показника в порівнянні з 2014 роком, з них найбільше: в Одеській області (на 4,5 в. п.), Київській (на 3,4 в. п.), Чернігівській (на 2,0 в. п.) областях та в м. Києві (на 2,9 в. п.).

Напрямок **«СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА БЕЗПЕКА»** включає 4 показники, які характеризують рівень забезпеченості соціальними послугами найбільш вразливих верств населення, впровадження заходів щодо запобігання сирітству та забезпечення безпеки життя.

Впродовж останніх років здійснюється реформування системи надання соціальних послуг, що має на меті підвищення ефективності та результативності таких послуг через впровадження сучасних підходів до управління, таких як орієнтація на раннє виявлення та превентивні заходи, фінансування послуги, а не закладу, впровадження стандартів та оцінки якості послуг, диверсифікація надавачів соціальних послуг через впровадження соціального замовлення, розвиток персоналу, тощо.

Станом на 1 січня 2017 року **рівень охоплення соціальними послугами осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, територіальними центрами соціального обслуговування**, у порівнянні з показниками станом на 01.01.2016 зріс у 17 регіонах, і в цілому по країні до 92,3% (у 2015 році – 89,9%).

Найвищий рівень цього показника у звітному році зафіксовано у Полтавській і Харківській (100%, 1-2 місця), Кіровоградській (99,4%, 3 місце), Рівненській (99,3%, 4 місце) та Дніпропетровській (98,9%, 5 місце) областях.

Зниження рівня охоплення соціальними послугами мало місце у 8 регіонах, у тому числі у Закарпатській області – до 69,0% (проти 73,3% у 2015 році), і цей показник є найнижчим серед інших регіонів, 25 місце.

Створення умов для реалізації права кожної дитини на виховання в сім'ї, зростання в безпечному сімейному оточенні, організація належної роботи органів

опіки та піклування з профілактики сирітства, виявлення й усунення причин, що його зумовлюють, є пріоритетами в рамках реалізації стратегічних довгострокових документів з профілактики соціального сирітства, зокрема Національної стратегії профілактики соціального сирітства на період до 2020 року.

Питома вага дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються у сімейних формах виховання у загальній кількості дітей даної категорії зросла, за підсумками звітнього року на 1 в. п. (до 91,5%) у порівнянні з показниками 2015 року (90,5%).

Найкращі показники щодо виховання дітей-сиріт у сімейних формах виховання мають Харківська (96,6%, 1 місце), Рівненська (96,2%, 2 місце), Херсонська (95,4%, 3 місце) та Черкаська (94,9%, 4 місце) області.

Найнижчі показники у 2016 році зафіксовано у Миколаївській (84,5%, 25 місце), Закарпатській (85,2%, 24 місце), Донецькій (86,4%, 23 місце) та Одеській (87,0%, 22 місце) областях.

Реформа правоохоронної системи, яка розпочалася у 2015 році, сприяла підвищенню рівня публічної безпеки і порядку.

За підсумками звітнього року **кількість кримінальних правопорушень, вчинених проти життя та здоров'я особи** (у розрахунку на 10 тис. осіб населення) становила 11 од. (у 2015 році – 13 од.), і у регіональному розрізі коливалася в межах від 5 од. у Луганській області до 21 од. у Сумській.

Позитивна динаміка щодо зниження кількості кримінальних правопорушень, у порівнянні з показниками 2015 року, мала місце у 15 регіонах, зокрема: у Донецькій (на 40%), Миколаївській (на 35,3%), Дніпропетровській (на 33,3%), Чернівецькій (на 28,6%), Вінницькій областях та м. Києві (на 25%).

Напрямок **«РАЦІОНАЛЬНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ЯКІСТЬ ДОВКІЛЛЯ»** включає 5 показників, які характеризують ситуацію в сфері екології та ефективність здійснення природоохоронних заходів.

Стан атмосферного повітря в Україні зазначається як незадовільний, а у деяких регіонах (наприклад, Маріуполь, Кривий Ріг, Запоріжжя та ін.) – вкрай загрозливий. Основними забруднювачами повітря в Україні є підприємства чорної металургії, енергетики, вугільної промисловості, хімічної та нафтохімічної промисловості. Однак, значний вплив на це мають також викиди з ТЕЦ та автомобілі, кількість яких щороку зростає.

В 2015 році **викиди забруднюючих речовин в атмосферу від стаціонарних джерел** склали 1,43 тис. т на 1 млрд. гривень валового регіонального продукту, що на 0,58 тис. т менше ніж у минулому році (2,01 тис. т).

Найбільші викиди від стаціонарних джерел у 2015 році спостерігались у Донецькій області – 7,94 тис. т (25 місце), Івано-Франківській – 4,88 тис. т (24 місце), Луганській – 4,83 тис. т (23 місце) та Дніпропетровській – 3,36 тис. т (23 місце) областях.

Найменші викиди забруднюючих речовин зафіксовано у м. Києві, Волинській, Закарпатській та Чернівецькій областях – менше 0,2 тис. т.

Порівняно з попереднім роком збільшення **викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення у розрахунку на одиницю населення** відмічалось у 16 регіонах країни, найбільше у Харківській (на 88,6%), Луганській (на 35,8%), Київській (на 25,5%) та Хмельницькій (на 19,8%) областях і м. Києві (на 27,8%).

Основними причинами зростання в цих регіонах обсягів викидів від стаціонарних джерел є повільне впровадження пилогазоочисного обладнання на підприємствах енергетики, невиконання у встановлені терміни заходів щодо зниження обсягів викидів до нормативного рівня; низькі темпи впровадження сучасних технологій очищення викидів; відсутність ефективного очищення викидів підприємств від газоподібних домішок тощо.

Зменшення обсягів викидів від стаціонарних джерел (у розрахунку на одиницю населення) мало місце у 9 регіонах, в межах від 1,2 % у Волинській до 15,9% у Кіровоградській. Також обсяги викидів значно скоротилися у Запорізькій (на 13,1%) та Івано-Франківській (на 12,1%) областях.

Зменшення викидів у атмосферне повітря відбулось насамперед за рахунок скорочення обсягів виробництва промисловими підприємствами, через зупинку багатьох підприємств та переходу на роботу в режимі максимальної економії газу і вугілля, а також впровадженням на підприємствах природоохоронних заходів, встановлених умовами дозволів на викиди та регіональними природоохоронними програмами.

Від пересувних джерел у 2015 році надійшло в атмосферне повітря 1663,9 тис. т забруднюючих речовин, що на 332,3 тис. т або 16,6% менше ніж у 2014 році.

Найбільше викинуто забруднюючих речовин автомобільним транспортом 1475,2 тис. т (88,7% від загального обсягу), у тому числі автотранспортом населення 1075,0 тис. т (64,7%). Викиди від виробничої техніки складали 144,7 тис. т (8,7%), залізничного транспорту – 29,7 тис. т (1,8%), авіаційного – 8,5 тис. т (0,5%), водного – 5,8 тис. т (0,3%).

У 2015 році **обсяг викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення** (у розрахунку на одиницю населення) зменшився у порівнянні з показниками попереднього року на 3,2 в. п. (у 2014 році – на 13,1 в. п.).

За підсумками 2015 року в усіх областях спостерігається зменшення обсягів викидів від пересувних джерел (на одиницю населення), з них найбільше: у Луганській (на 61,5%) та Донецькій (на 39,7%) областях і м. Києві (на 21,6%).

Така динаміка пояснюється зменшенням у 2015 році обсягів перевезень автомобільним транспортом внаслідок зростання цін на паливо.

Зменшення шкідливих викидів від пересувних джерел можливе за рахунок збільшення використання неетильованого бензину, посилення контролю за токсичністю відпрацьованих газів автомобільних двигунів, будівництва об'їзних автошляхів для транзитного транспорту.

Проблема утворення відходів набула в наш час глобального характеру і стала невідкладним питанням державної політики. Зростаюча кількість відходів і

підвищення пов'язаної з ними небезпеки негативно впливає на стан навколишнього природного середовища, особливо на місцевому рівні.

Домінуючим способом поводження з відходами у 2015 році, як і у попередні роки, залишалося їх видалення. Так, за даними Державної служби статистики, у 2015 році із загальної кількості утворених відходів 312,3 млн. т було утилізовано 92,5 млн. т (майже 30%), видалено у спеціально відведених місцях та об'єктах 152,3 млн. т (48,7%) та спалено 1134,7 тис. т (0,3%).

Найбільші обсяги утилізації відходів характерні для гірничопромислових регіонів, зокрема для Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Кіровоградської та Полтавської областей.

Середня частка відходів, видалених у спеціально відведених місцях чи об'єктах або спалених у загальному обсязі утворених відходів в Україні в 2015 році складала 48,8%, що на 8,7 в. п. менше ніж у 2014 році.

Найбільша частка відходів, видалених у спеціально відведених місцях чи об'єктах або спалених, у загальному обсязі утворених відходів, спостерігалась у Закарпатській (94,9%, 25 місце), Луганській (88,4%, 24 місце), Одеській (85,1%, 23 місце), Миколаївській (84,5%, 22 місце) та Київській (77,4%, 21 місце) областях. Регіонами з найменшою часткою таких відходів є Тернопільська (3,6%) та Полтавська (7,8%) області.

Враховуючи глобальний характер проблеми, необхідно сформувати соціально адекватну систему поводження з відходами та розробити сучасну стратегію поводження з ними.

У 2016 році показник щодо **частки населених пунктів, у яких впроваджено роздільне збирання ТПВ** (у загальній кількості населених пунктів регіону) значно зріс у Закарпатській (до 15,9%, у 2015 році – 13,5%), Тернопільській (до 4,4%, у 2015 році – 2,7%), Харківській (до 6,8%, у 2015 році – 5,6%), Запорізькій (до 0,9%, у 2015 році – 0,5%) та Херсонській областях (до 0,4%, у 2015 році – 0,1%), в основному за рахунок залучення сільських населених пунктів. Також є позитивна динаміка щодо збільшення частки населених пунктів, у яких впроваджено роздільне збирання ТПВ, у Вінницькій, Волинській, Донецькій, Івано-Франківській, Луганській, Сумській, Черкаській областях.

Порівняно з 2015 роком зменшилась кількість населених пунктів, охоплених роздільним збиранням твердих побутових відходів, у Київській (з 1,9% у 2015 році до 1,1% у 2016 році), Львівській (з 3,9% у 2015 році до 3,8% у 2016 році), Житомирській (з 0,8% у 2015 році до 0,7% у 2016 році), Кіровоградській (з 0,4% у 2015 році до 0,3% у 2016 році) та Хмельницькій (з 0,5% у 2015 році до 0,4% у 2016 році) областях, що пов'язано з недосконалою організацією процесів поводження з ТПВ, а також недостатньою потужністю переробних підприємств.
